

Werkbezoek dieren Oostvaardersplassen

Werkbezoek OVP in het kader van de monitoring.

Datum

23 Januari 2023. Uitgevoerd samen met twee medewerkers van SBB.

Weersomstandigheden sinds laatste bezoek

Vorige week is er veel neerslag gevallen. De afgelopen nachten een graadje vorst. Op het moment van de ronde schijnt er een zonnetje en is het redelijk zacht weer.

Terreingesteldheid

Het terrein is nog redelijk nat maar boven verwachting te begaan. Sommige stukken is het gras wat korter, op andere stukken zie je nog veel lange gedroogde graspunten. Overal zie je tussendoor plekken met korte frisgroene sprietjes. De graszode zelf is mooi dicht voor de tijd van het jaar en duidelijk nog minder zwart gelopen. Er zijn tijdens het bezoek weinig ganzen in het terrein.

Conditie score runderen

Groep 1

Totaal Groep 1	1	2	3	4	5	
Koe < 3 jaar	1	12	7			
stier < 3 jaar		8	10			
Koe > 3 jaar		18	15			
Stier > 3 jaar		1	16	9		
	1	39	48	9		

Totaal 97 dieren gescoord:

1 % BcS 1,

40 % BcS 2

50 % BcS 3

9 % BcS 4

Gemiddelde BcS: 2,7

Werkbezoek dieren Oostvaardersplassen

Groep 2

Groep 2	1	2	3	4	5	
Koe < 3jaar	2	4				
stier < 3 jaar	1	4	3			
koe > 3 jaar		5	10			
Stier > 3 jaar			12	18	2	
	3	13	25	18	2	

Totaal 61 dieren gescoord:

5 % BcS 1

21 % BcS 2

41 % BcS 3

30 % BcS 4

3 % BcS 5

Gemiddelde BcS: 3,1

Groep 3.

Groep 3	1	2	3	4	5	
Koe < 3jaar		4	5			
stier < 3 jaar		5	5			
koe > 3 jaar	1	5	6			
Stier > 3 jaar		1	1	11	2	
	1	15	17	11	2	

Totaal 46 dieren gescoord:

2 % BcS 1

33 % BcS 2

Werkbezoek dieren Oostvaardersplassen

37 % BcS 3

24 % BcS 4

4 % BcS 5

Gemiddelde BcS: 3,0

Groep 4.

Groep 3	1	2	3	4	5	
Koe < 3jaar		6	9			
stier < 3 jaar		8	9			
koe > 3 jaar	1	8	14			
Stier > 3 jaar			2	4		
	1	22	34	4		

Totaal 61 dieren gescoord:

2 % BcS 1

36 % BcS 2

56 % BcS 3

6 % BcS 4

Gemiddelde BcS: 2,7

Algemene indruk hekrunderen

Totaal 265 dieren gescoord: 2 % score 1

34 % score 2

47 % score 3

16 % score 4

1 % score 5

Werkbezoek dieren Oostvaardersplassen

Gemiddelde BcS: 2,8

De dieren zijn goed actief, ogen senang en vertonen alert natuurlijk gedrag. Er wordt door het hele gebied gezworven. De samenstelling van de groepen is enigszins fluïde. Met name de soms uitbreidende stierengroepen begeven zich tussen de verschillende “kuddes”. De volwassen stieren weten hun conditie goed te bewaren. Dat verklaart dat de “kudde” waar ze bij gerekend worden een gemiddeld iets hogere BcS heeft. Er zijn al de nodige kalfjes gesignaleerd. Deze kunnen goed meekomen en zien er goed uit.

Conditie edelherten

Conditie edelherten is goed. Dat wordt bevestigd bij het slachten van geschoten dieren. Gedrag is alert. Gangen zijn goed.

Konikpaarden.

De conditie van de paarden is royaal. Ook hier al diverse veulentjes gesignaleerd. De dieren kunnen goed meekomen en zien er gezond uit.

De dierenarts brengt regelmatig werkbezoeken aan de Oostvaardersplassen om de conditie van de edelherten, konikpaarden en heckrunderen te beoordelen. Om de rust in de kuddes zoveel mogelijk te bewaren, is het lastig om de conditiescores van alle individuele dieren te beoordelen. Bijvoorbeeld omdat ze te ver weg of achter in een groep staan of in het riet liggen. Deze dieren worden dan niet meegenomen in de BCS-scores. De dierenarts ziet tijdens de inspectieronde dus meer dieren dan die waarvan de BCS in het verslag staan. Daarnaast maken de kuddebeheerders een aantal keer per week een controleronde langs de kuddes in de Oostvaardersplassen. Dieren die langer op een plek blijven, zich afzonderen van de kudde of afwijkend gedrag vertonen, houden ze extra in de gaten. En als het nodig is, wordt de dierenarts ingeschakeld. Conform het Managementplan voor de Oostvaardersplassen wordt het aantal heckrunderen en edelherten verlaagd. Het aantal konikpaarden is op dit moment op het juiste aantal. In het nieuwe beleidskader heeft Staatsbosbeheer de opdracht gekregen om de aantallen grote grazers te verminderen, zodat er het hele jaar rond voldoende voedsel aanwezig is voor alle grazers. In die situatie is bijvoeren in principe niet nodig, alleen in uitzonderlijke gevallen. De afspraak met Provincie Flevoland is dat er bij een gemiddelde BCS van 2 bij de runderen bijgevoerd wordt. Er wordt met een gemiddelde score gewerkt omdat de scores van individuele dieren in de kuddes nogal kunnen verschillen in verband met geslacht en leeftijd. Zie: <https://www.staatsbosbeheer.nl/uit-in-denatuur/locaties/oostvaardersplassen/grote-grazers>

Werkbezoek dieren Oostvaardersplassen

Werkbezoek dieren Oostvaardersplassen

Werkbezoek OVP in het kader van de monitoring.

Datum

15 Februari 2023. Uitgevoerd samen met kuddebeheerder van StaatsBosBeheer.

Weersomstandigheden sinds laatste bezoek

De afgelopen dagen is het erg zacht, droog weer geweest met temperaturen tot 12- 13 graden.

Terreingesteldheid

Het terrein is goed begaanbaar voor de tijd van het jaar. De zode houdt zich beter dan vorig jaar en is duidelijk veel minder zwart gelopen. Op sommige locaties is het gras kort gegraasd, op andere zie je nog veel lange, gedroogde graspunten of alweer jonge grassprietjes. De eerste grotere groep ganzen is gesignaleerd.

Conditie score runderen

Groep 1

Totaal Groep 1	1	2	3	4	5	
Koe < 3 jaar	1	8	5			
stier < 3 jaar		8	6	1		
Koe > 3 jaar		13	12			
Stier > 3 jaar			7	10		
	1	29	30	11		

Totaal 71 dieren gescoord:

1 % BcS 1,

41 % BcS 2

42 % BcS 3

16 % BcS 4

Gemiddelde BcS: 2,7

Werkbezoek dieren Oostvaardersplassen

Groep 2

Groep 2	1	2	3	4	5	
Koe < 3jaar	1	8	3			
stier < 3 jaar	1	4	3			
koe > 3 jaar	1	5	7			
Stier > 3 jaar			4	10	1	
	3	17	17	10	1	

Totaal 48 dieren gescoord:

6 % BcS 1

35,5 % BcS 2

35,5 % BcS 3

21 % BcS 4

2 % BcS 5

Gemiddelde BcS: 2,8

Groep 3.

Groep 3	1	2	3	4	5	
Koe < 3jaar	2	7	4			
stier < 3 jaar		11	6			
koe > 3 jaar	1	11	9			
Stier > 3 jaar		1	5	11		
	3	30	24	11		

Totaal 68 dieren gescoord:

5 % BcS 1

44 % BcS 2

Werkbezoek dieren Oostvaardersplassen

35 % BcS 3

16 % BcS 4

Gemiddelde BcS: 2,6

Groep 4.

Groep 3	1	2	3	4	5	
Koe < 3jaar		5	4			
stier < 3 jaar		8	7			
koe > 3 jaar	1	12	8			
Stier > 3 jaar			11	10		
	1	25	30	10		

Totaal 66 dieren gescoord:

2 % BcS 1

38 % BcS 2

45 % BcS 3

15 % BcS 4

Gemiddelde BcS: 2,7

Algemene indruk hekrunderen

Totaal 253 dieren gescoord: 3 % score 1

40 % score 2

40 % score 3

17 % score 4

< 1 % score 5

Werkbezoek dieren Oostvaardersplassen

Gemiddelde BCS: 2,7

De dieren zijn verspreid over het hele gebied, vlot, alert en actief. De jonge kalveren kunnen goed meekomen, zien er goed en alert uit. De conditie blijft redelijk stabiel, wat gezien de relatief hoge temperaturen, de kleinere aantallen dieren en de, voornamelijk, afwezigheid van grote groepen ganzen goed te verklaren is.

Conditie edelherten

Conditie edelherten is goed.

Konikpaarden.

De conditie van de paarden is goed.

De dierenarts brengt regelmatig werkbezoeken aan de Oostvaardersplassen om de conditie van de edelherten, konikpaarden en hekrunderen te beoordelen. Om de rust in de kuddes zoveel mogelijk te bewaren, is het lastig om de conditiescores van alle individuele dieren te beoordelen. Bijvoorbeeld omdat ze te ver weg of achter in een groep staan of in het riet liggen. Deze dieren worden dan niet meegenomen in de BCS-scores. De dierenarts ziet tijdens de inspectieronde dus meer dieren dan die waarvan de BCS in het verslag staan. Daarnaast maken de kuddebeheerders een aantal keer per week een controleronde langs de kuddes in de Oostvaardersplassen. Dieren die langer op een plek blijven, zich afzonderen van de kudde of afwijkend gedrag vertonen, houden ze extra in de gaten. En als het nodig is, wordt de dierenarts ingeschakeld. Conform het Managementplan voor de Oostvaardersplassen wordt het aantal hekrunderen en edelherten verlaagd. Het aantal konikpaarden is op dit moment op het juiste aantal. In het nieuwe beleidskader heeft Staatsbosbeheer de opdracht gekregen om de aantallen grote grazers te verminderen, zodat er het hele jaar rond voldoende voedsel aanwezig is voor alle grazers. In die situatie is bijvoeren in principe niet nodig, alleen in uitzonderlijke gevallen. De afspraak met Provincie Flevoland is dat er bij een gemiddelde BCS van 2 bij de runderen bijgevoerd wordt. Er wordt met een gemiddelde score gewerkt omdat de scores van individuele dieren in de kuddes nogal kunnen verschillen in verband met geslacht en leeftijd. Zie: <https://www.staatsbosbeheer.nl/uit-in-denatuur/locaties/oostvaardersplassen/grote-grazers>

Werkbezoek dieren Oostvaardersplassen

Werkbezoek OVP in het kader van de monitoring.

Datum

9 maart 2023. Uitgevoerd samen met kuddebeheerder van Staatsbosbeheer.

Weersomstandigheden sinds laatste bezoek

De afgelopen dagen waren nat met 's nachts lichte vorst, daarvoor was het zacht voor de tijd van het jaar.

Terreingesteldheid

De situatie is vergelijkbaar met de vorige ronde. Het terrein is redelijk goed begaanbaar. Er zijn enkele groepen ganzen maar nog niet de grote aantallen van vorig jaar.

Conditie score runderen

Groep 1

Totaal Groep 1	1	2	3	4	5	
Koe < 3 jaar	1	7	4			
stier < 3 jaar		8	8			
Koe > 3 jaar	1	24	10			
Stier > 3 jaar			9	10		
	2	39	31	10		

Totaal 82 dieren gescoord:

2 % BcS 1,

48 % BcS 2

38 % BcS 3

12 % BcS 4

Gemiddelde BcS: 2,6

Werkbezoek dieren Oostvaardersplassen

Groep 2

Groep 2	1	2	3	4	5	
Koe < 3jaar	1	6	3			
stier < 3 jaar	1	4	3			
koe > 3 jaar	1	7	4			
Stier > 3 jaar			6	6		
	3	17	16	6		

Totaal 42 dieren gescoord:

7 % BcS 1

41 % BcS 2

38 % BcS 3

14 % BcS 4

Gemiddelde BcS: 2,6

Groep 3.

Groep 3	1	2	3	4	5	
Koe < 3jaar	1	5	3			
stier < 3 jaar		8	3			
koe > 3 jaar	3	10	5			
Stier > 3 jaar		1	10	9		
	4	24	21	9		

Totaal 58 dieren gescoord:

7 % BcS 1

41 % BcS 2

36 % BcS 3

Werkbezoek dieren Oostvaardersplassen

16 % BcS 4

Gemiddelde BcS: 2,6

Groep 4.

Groep 3	1	2	3	4	5	
Koe < 3jaar	1	4	3			
stier < 3 jaar		7	7			
koe > 3 jaar	2	17	9			
Stier > 3 jaar			9	9		
	3	28	28	9		

Totaal 68 dieren gescoord:

5 % BcS 1

41 % BcS 2

41 % BcS 3

13 % BcS 4

Gemiddelde BcS: 2,6

Algemene indruk heckrunderen

Totaal 250 dieren gescoord: 5 % score 1

43 % score 2

38 % score 3

14 % score 4

Gemiddelde BcS: 2,6

Werkbezoek dieren Oostvaardersplassen

De dieren ogen goed voor de tijd van het jaar, alert en actief. Ze verspreiden zich over het hele gebied en er loopt nu ook een hele kudde in de driehoek waar nog veel, relatief lang/gedroogd gras aanwezig is. De jongere dieren blijven stabiel en houden zich goed. De kalfjes zien er stuk voor stuk goed uit en kunnen goed meekomen. Een deel van de met name zogende koeien zie je iets terugvallen. Dat zien we eigenlijk alle jaren. De meeste stieren weten hun conditie goed op peil te houden.

Conditie edelherten

De edelherten zijn actief, lopen goed. Conditie is goed. Ook enkele kadavers zijn van dichtbij beoordeeld.

Konikpaarden.

De conditie van de paarden is goed.

De dierenarts brengt regelmatig werkbezoeken aan de Oostvaardersplassen om de conditie van de edelherten, konikpaarden en hekrunderen te beoordelen. Om de rust in de kuddes zoveel mogelijk te bewaren, is het lastig om de conditiescores van alle individuele dieren te beoordelen. Bijvoorbeeld omdat ze te ver weg of achter in een groep staan of in het riet liggen. Deze dieren worden dan niet meegenomen in de BCS-scores. De dierenarts ziet tijdens de inspectieronde dus meer dieren dan die waarvan de BCS in het verslag staan. Daarnaast maken de kuddebeheerders een aantal keer per week een controleronde langs de kuddes in de Oostvaardersplassen. Dieren die langer op een plek blijven, zich afzonderen van de kudde of afwijkend gedrag vertonen, houden ze extra in de gaten. En als het nodig is, wordt de dierenarts ingeschakeld. Conform het Managementplan voor de Oostvaardersplassen wordt het aantal hekrunderen en edelherten verlaagd. Het aantal konikpaarden is op dit moment op het juiste aantal. In het nieuwe beleidskader heeft Staatsbosbeheer de opdracht gekregen om de aantallen grote grazers te verminderen, zodat er het hele jaar rond voldoende voedsel aanwezig is voor alle grazers. In die situatie is bijvoeren in principe niet nodig, alleen in uitzonderlijke gevallen. De afspraak met Provincie Flevoland is dat er bij een gemiddelde BCS van 2 bij de runderen bijgevoerd wordt. Er wordt met een gemiddelde score gewerkt omdat de scores van individuele dieren in de kuddes nogal kunnen verschillen in verband met geslacht en leeftijd. Zie: <https://www.staatsbosbeheer.nl/uit-in-denatuur/locaties/oostvaardersplassen/grote-grazers>

Werkbezoek dieren Oostvaardersplassen

Werkbezoek OVP in het kader van de monitoring.

Datum

30 maart 2023. Uitgevoerd samen met een collega Landbouwhuisdierenarts en de kuddebeheerder van Staatsbosbeheer.

Weersomstandigheden sinds laatste bezoek

De afgelopen dagen waren wisselvallig, met gemiddeld hogere temperaturen voor de tijd van het jaar.

Terreingesteldheid

Het terrein is relatief droog, goed begaanbaar. Er is/wordt duidelijk veel minder zwart gelopen dan andere jaren. De zode houdt zich goed. Aan de kant van de driehoek bevindt zich de eerste groep met duizenden ganzen. Dat is aan het gras te zien.

Conditie score runderen

Groep 1

Totaal Groep 1	1	2	3	4	5	
Koe < 3 jaar	1	8	3			
stier < 3 jaar	1	8	6			
Koe > 3 jaar	3	19	8			
Stier > 3 jaar		1	7	4		
	5	36	24	4		

Totaal 69 dieren gescoord:

7 % BcS 1,

52 % BcS 2

35 % BcS 3

6 % BcS 4

Gemiddelde BcS: 2,4

Werkbezoek dieren Oostvaardersplassen

Groep 2

Groep 2	1	2	3	4	5	
Koe < 3jaar	1	5	3			
stier < 3 jaar	1	4	5			
koe > 3 jaar	3	7	3			
Stier > 3 jaar		1	7	8		
	5	17	18	8		

Totaal 48 dieren gescoord:

10 % BcS 1

35 % BcS 2

38 % BcS 3

17 % BcS 4

Gemiddelde BcS: 2,6

Groep 3.

Groep 3	1	2	3	4	5	
Koe < 3jaar	1	9	6			
stier < 3 jaar		5	8	2		
koe > 3 jaar	2	10	8			
Stier > 3 jaar		1	3	2		
	3	25	25	4		

Totaal 57 dieren gescoord:

5 % BcS 1

44 % BcS 2

Werkbezoek dieren Oostvaardersplassen

44 % BcS 3

7 % BcS 4

Gemiddelde BcS: 2,5

Groep 4.

Groep 3	1	2	3	4	5	
Koe < 3jaar	1	9	4			
stier < 3 jaar		5	8			
koe > 3 jaar	1	12	9			
Stier > 3 jaar			3	17		
	2	26	24	17		

Totaal 69 dieren gescoord:

3 % BcS 1

38 % BcS 2

35 % BcS 3

24 % BcS 4

Gemiddelde BcS: 2,8

Algemene indruk hekrunderen

Totaal 243 dieren gescoord: 6 % score 1

43 % score 2

37 % score 3

14 % score 4

Gemiddelde BcS: 2,6

Werkbezoek dieren Oostvaardersplassen

De dieren zien er gemiddeld goed uit. Reageren natuurlijk, zijn beweeglijk en attent. Verplaatsen zich vlot en hebben zich verspreid over het hele gebied. De vele kalfjes kunnen goed meekomen. De kuddes lopen meer door elkaar en ook de verschillende stierengroepen bewegen zich tussen de verschillende kuddes door. De meeste stieren liepen deze ronde in het gebied van "kudde" 4, wat terug te zien is in de scores. De gemiddelde over all score is min of meer gelijk gebleven, wel worden de onderlinge verschillen groter. De stieren weten de conditie goed te handhaven, de jongere dieren doen het dit jaar relatief goed. De zogende koeien hebben gemiddeld de minste conditie. De grasmat houdt zich tot nu toe goed, de verkleining van het aantal dieren lijkt je hier in terug te zien en de hogere temperaturen helpen ook mee. Het is afwachten in hoeverre de ganzen zich komende tijd gaan melden en wat de invloed daarvan op de grasmat zal zijn.

Conditie edelherten

Conditie is voldoende tot goed. De aantallen nemen gestaag af. Enkele kadavers zijn van dichtbij beoordeeld.

Konikpaarden.

De conditie van de paarden is ruim en passend bij deze tijd van het jaar. Er zijn al flink wat veulens, deze zien er goed uit en kunnen vlot meekomen.

De dierenarts brengt regelmatig werkbezoeken aan de Oostvaardersplassen om de conditie van de edelherten, konikpaarden en hekrunderen te beoordelen. Om de rust in de kuddes zoveel mogelijk te bewaren, is het lastig om de conditiescores van alle individuele dieren te beoordelen. Bijvoorbeeld omdat ze te ver weg of achter in een groep staan of in het riet liggen. Deze dieren worden dan niet meegenomen in de BCS-scores. De dierenarts ziet tijdens de inspectieronde dus meer dieren dan die waarvan de BCS in het verslag staan. Daarnaast maken de kuddebeheerders een aantal keer per week een controleronde langs de kuddes in de Oostvaardersplassen. Dieren die langer op een plek blijven, zich afzonderen van de kudde of afwijkend gedrag vertonen, houden ze extra in de gaten. En als het nodig is, wordt de dierenarts ingeschakeld. Conform het Managementplan voor de Oostvaardersplassen wordt het aantal hekrunderen en edelherten verlaagd. Het aantal konikpaarden is op dit moment op het juiste aantal. In het nieuwe beleidskader heeft Staatsbosbeheer de opdracht gekregen om de aantallen grote grazers te verminderen, zodat er het hele jaar rond voldoende voedsel aanwezig is voor alle grazers. In die situatie is bijvoeren in principe niet nodig, alleen in uitzonderlijke gevallen. De afspraak met Provincie Flevoland is dat er bij een gemiddelde BCS van 2 bij de runderen bijgevoerd wordt. Er wordt met een gemiddelde score gewerkt omdat de scores van individuele dieren in de kuddes nogal kunnen verschillen in verband met geslacht en leeftijd. Zie: <https://www.staatsbosbeheer.nl/uit-in-denatuur/locaties/oostvaardersplassen/grote-grazers>

Werkbezoek dieren Oostvaardersplassen

Werkbezoek dieren Oostvaardersplassen

Werkbezoek OVP in het kader van de monitoring.

Datum

12 April 2023. Uitgevoerd samen met de kuddebeheerder van Staatsbosbeheer.

Weersomstandigheden sinds laatste bezoek

De afgelopen dagen waren wisselend met zon, bewolking en wat regen. Temperaturen overdag tussen de 8 en 15 graden.

Terreingesteldheid

Het terrein is droog en goed begaanbaar. De zode ziet er voor de tijd van het jaar goed uit. Aan de kant van Lelystad zijn er grote groepen brandganzen.

Conditie score runderen

Groep 1

Totaal Groep 1	1	2	3	4	5	
Koe < 3 jaar	1	7	5			
stier < 3 jaar		6	5	1		
Koe > 3 jaar	4	18	4			
Stier > 3 jaar			5	5		
	5	31	19	6		

Totaal 61 dieren gescoord:

8 % BcS 1,

51 % BcS 2

31 % BcS 3

10 % BcS 4

Gemiddelde BcS: 2,4

Werkbezoek dieren Oostvaardersplassen

Groep 2

Groep 2	1	2	3	4	5	
Koe < 3jaar	2	8	3			
stier < 3 jaar	1	4	4			
koe > 3 jaar	5	16	2			
Stier > 3 jaar			8	8		
	8	28	17	8		

Totaal 61 dieren gescoord:

13 % BcS 1

46 % BcS 2

28 % BcS 3

13 % BcS 4

Gemiddelde BcS: 2,4

Groep 3.

Groep 3	1	2	3	4	5	
Koe < 3jaar	1	5	9			
stier < 3 jaar		5	6			
koe > 3 jaar	3	16	12			
Stier > 3 jaar			1	4		
	4	26	28	4		

Totaal 62 dieren gescoord:

6,5 % BcS 1

42 % BcS 2

45 % BcS 3

Werkbezoek dieren Oostvaardersplassen

6,5 % BcS 4

Gemiddelde BcS: 2,5

Groep 4.

Groep 3	1	2	3	4	5	
Koe < 3jaar	1	3	3			
stier < 3 jaar		4	3			
koe > 3 jaar	2	8	2			
Stier > 3 jaar			10	16		
	3	15	18	16		

Totaal 52 dieren gescoord:

6 % BcS 1

29 % BcS 2

34 % BcS 3

31 % BcS 4

Gemiddelde BcS: 2,9

Algemene indruk hekrunderen

Totaal 236 dieren gescoord: 9 % score 1

42 % score 2

35 % score 3

14 % score 4

Gemiddelde BcS: 2,5

Werkbezoek dieren Oostvaardersplassen

De situatie is sinds de vorige ronde niet veel veranderd (*tw: De dieren zien er gemiddeld goed uit. Reageren natuurlijk, zijn beweeglijk en attent. Verplaatsen zich vlot en hebben zich verspreid over het hele gebied. De vele kalfjes kunnen goed meekomen. De kuddes lopen meer door elkaar en ook de verschillende stierengroepen bewegen zich tussen de verschillende kuddes door.*) De gemiddelde score is 0,1 gezakt. De stieren weten de conditie goed te handhaven, de zogende koeien hebben het gemiddeld het zwaarst en dat zie je terug in de scores. Over het hele gebied is te zien dat het gras al langzaam begint te kiemen en te groeien en dat zal met de huidige temperaturen en weersomstandigheden doorzetten. De dieren moeten wel “werken” voor hun kostje maar met het huidige aanbod lijkt dat redelijk te lukken en op dit moment is er geen sprake van droogte zoals vorig jaar. Als het aantal foeragerende ganzen niet verder toeneemt is de verwachting dat het voedselaanbod langzaam zal toenemen.

Conditie edelherten

Conditie van de waargenomen dieren is voldoende tot goed.

Konikpaarden.

De conditie van de paarden is voldoende tot goed. Een enkel individueel wat schraal jong dier maar de grootste gemene deler is een voldoende tot goede conditie.

De dierenarts brengt regelmatig werkbezoeken aan de Oostvaardersplassen om de conditie van de edelherten, konikpaarden en hekrunderen te beoordelen. Om de rust in de kuddes zoveel mogelijk te bewaren, is het lastig om de conditiescores van alle individuele dieren te beoordelen. Bijvoorbeeld omdat ze te ver weg of achter in een groep staan of in het riet liggen. Deze dieren worden dan niet meegenomen in de BCS-scores. De dierenarts ziet tijdens de inspectieronde dus meer dieren dan die waarvan de BCS in het verslag staan. Daarnaast maken de kuddebeheerders een aantal keer per week een controleronde langs de kuddes in de Oostvaardersplassen. Dieren die langer op een plek blijven, zich afzonderen van de kudde of afwijkend gedrag vertonen, houden ze extra in de gaten. En als het nodig is, wordt de dierenarts ingeschakeld. Conform het Managementplan voor de Oostvaardersplassen wordt het aantal hekrunderen en edelherten verlaagd. Het aantal konikpaarden is op dit moment op het juiste aantal. In het nieuwe beleidskader heeft Staatsbosbeheer de opdracht gekregen om de aantallen grote grazers te verminderen, zodat er het hele jaar rond voldoende voedsel aanwezig is voor alle grazers. In die situatie is bijvoeren in principe niet nodig, alleen in uitzonderlijke gevallen. De afspraak met Provincie Flevoland is dat er bij een gemiddelde BCS van 2 bij de runderen bijgevoerd wordt. Er wordt met een gemiddelde score gewerkt omdat de scores van individuele dieren in de kuddes nogal kunnen verschillen in verband met geslacht en leeftijd. Zie: <https://www.staatsbosbeheer.nl/uit-in-denatuur/locaties/oostvaardersplassen/grote-grazers>

Werkbezoek dieren Oostvaardersplassen

Werkbezoek OVP in het kader van de monitoring.

Datum

28 April 2023. Uitgevoerd samen met de kuddebeheerder van Staatsbosbeheer in gezelschap van een stagiair.

Weersomstandigheden sinds laatste bezoek

De afgelopen periode is het wisselvallig voorjaarsweer geweest. Ruim voldoende neerslag afgewisseld met een enkele mooie dag.

Terreingesteldheid

Het terrein is goed begaanbaar. Aan de kant van Lelystad zijn er grote groepen brandganzen.

Conditie score runderen

Groep 1

Totaal Groep 1	1	2	3	4	5	
Koe < 3 jaar	1	7	4			
stier < 3 jaar	1	5	6			
Koe > 3 jaar	3	19	9			
Stier > 3 jaar		3	9	14		
	5	34	28	14		

Totaal 81 dieren gescoord:

6 % BcS 1,

42 % BcS 2

35 % BcS 3

17 % BcS 4

Gemiddelde BcS: 2,6

Werkbezoek dieren Oostvaardersplassen

Groep 2

Groep 2	1	2	3	4	5	
Koe < 3jaar	2	5	6			
stier < 3 jaar	1	3	4			
koe > 3 jaar	4	15	2			
Stier > 3 jaar			6	8	1	
	7	23	18	8	1	

Totaal 57 dieren gescoord:

12 % BcS 1

40 % BcS 2

32 % BcS 3

14 % BcS 4

2 % BcS 5

Gemiddelde BcS: 2,5

Groep 3.

Groep 3	1	2	3	4	5	
Koe < 3jaar	1	6	6			
stier < 3 jaar		4	5	2		
koe > 3 jaar	1	11	7			
Stier > 3 jaar		1	2	8	1	
	2	22	20	10	1	

Totaal 55 dieren gescoord:

4 % BcS 1

40 % BcS 2

Werkbezoek dieren Oostvaardersplassen

36 % BcS 3

18 % BcS 4

2 % BcS 5

Gemiddelde BcS: 2,7

Groep 4.

Groep 3	1	2	3	4	5	
Koe < 3jaar	1	4	3			
stier < 3 jaar		4	2	1		
koe > 3 jaar	1	9	7			
Stier > 3 jaar			6	13		
	2	17	18	14		

Totaal 51 dieren gescoord:

4 % BcS 1

33 % BcS 2

35 % BcS 3

28 % BcS 4

Gemiddelde BcS: 2,9

Algemene indruk heckrunderen

Totaal 244 dieren gescoord: 7 % score 1

39 % score 2

34 % score 3

19 % score 4

1 % score 5

Werkbezoek dieren Oostvaardersplassen

Gemiddelde BcS: 2,7

Door de warmere temperaturen in combinatie met zonneschijn en voldoende neerslag begint het gras weer te groeien. Daar profiteren de dieren van. De onderlinge verschillen blijven aanwezig. De gemiddelde BCS is licht toegenomen. Met name de oudere stieren hebben een ruim voldoende conditie. Alle dieren en leeftijdsgroepen zijn actief en er zijn de nodige liggende herkauwende dieren gezien. Pensvulling is over het algemeen voldoende. De vele kalfjes kunnen goed meekomen en zijn actief en alert.

Conditie edelherten

Conditie van de waargenomen dieren is voldoende tot goed.

Konikpaarden.

De paarden zijn actief en in een goede conditie voor de tijd van het jaar.

De dierenarts brengt regelmatig werkbezoeken aan de Oostvaardersplassen om de conditie van de edelherten, konikpaarden en hekrunderen te beoordelen. Om de rust in de kuddes zoveel mogelijk te bewaren, is het lastig om de conditiescores van alle individuele dieren te beoordelen. Bijvoorbeeld omdat ze te ver weg of achter in een groep staan of in het riet liggen. Deze dieren worden dan niet meegenomen in de BCS-scores. De dierenarts ziet tijdens de inspectieronde dus meer dieren dan die waarvan de BCS in het verslag staan. Daarnaast maken de kuddebeheerders een aantal keer per week een controleronde langs de kuddes in de Oostvaardersplassen. Dieren die langer op een plek blijven, zich afzonderen van de kudde of afwijkend gedrag vertonen, houden ze extra in de gaten. En als het nodig is, wordt de dierenarts ingeschakeld. Conform het Managementplan voor de Oostvaardersplassen wordt het aantal hekrunderen en edelherten verlaagd. Het aantal konikpaarden is op dit moment op het juiste aantal. In het nieuwe beleidskader heeft Staatsbosbeheer de opdracht gekregen om de aantallen grote grazers te verminderen, zodat er het hele jaar rond voldoende voedsel aanwezig is voor alle grazers. In die situatie is bijvoeren in principe niet nodig, alleen in uitzonderlijke gevallen. De afspraak met Provincie Flevoland is dat er bij een gemiddelde BCS van 2 bij de runderen bijgevoerd wordt. Er wordt met een gemiddelde score gewerkt omdat de scores van individuele dieren in de kuddes nogal kunnen verschillen in verband met geslacht en leeftijd. Zie: <https://www.staatsbosbeheer.nl/uit-in-denatuur/locaties/oostvaardersplassen/grote-grazers>

Werkbezoek dieren Oostvaardersplassen

Werkbezoek OVP in het kader van de monitoring.

Datum

22 mei 2023. Uitgevoerd samen met twee medewerkers van Staatsbosbeheer.

Weersomstandigheden sinds laatste bezoek

De afgelopen weken is het mooi, droog voorjaarsweer geweest met flinke zonnige perioden.

Terreingesteldheid

Het terrein is droog en goed begaanbaar. De zode is in het hele gebied mooi, duidelijk is te zien dat er deze winter veel minder schade aan de zode is toegebracht. Er zijn geen brandganzen meer in het gebied. Wel nog groepen grauwe ganzen maar dit gaat om relatief veel kleinere aantallen.

Conditie score runderen

Groep 1

Totaal Groep 1	1	2	3	4	5	
Koe < 3 jaar		8	11			
stier < 3 jaar		3	9	2		
Koe > 3 jaar		13	17			
Stier > 3 jaar			5	12	3	
		24	42	14	3	

Totaal 83 dieren gescoord:

29 % BcS 2

50 % BcS 3

17 % BcS 4

4 % BcS 5

Gemiddelde BcS: 3,0

Werkbezoek dieren Oostvaardersplassen

Groep 2

Groep 2	1	2	3	4	5	
Koe < 3jaar		4	6			
stier < 3 jaar		3	4			
koe > 3 jaar		9	11			
Stier > 3 jaar			6	7		
		16	27	7		

Totaal 50 dieren gescoord:

32 % BcS 2

54 % BcS 3

14 % BcS 4

Gemiddelde BcS: 2,8

Groep 3.

Groep 3	1	2	3	4	5	
Koe < 3jaar		5	6			
stier < 3 jaar		4	6	2		
koe > 3 jaar	1	7	10			
Stier > 3 jaar			2	7	1	
	1	16	24	9	1	

Totaal 51 dieren gescoord:

2 % BcS 1

31 % BcS 2

47 % BcS 3

18 % BcS 4

2 % BcS 5

Werkbezoek dieren Oostvaardersplassen

Gemiddelde BcS: 2,9

Groep 4.

Groep 3	1	2	3	4	5	
Koe < 3jaar		10	5			
stier < 3 jaar		6	5			
koe > 3 jaar	1	15	10			
Stier > 3 jaar			1	12	4	
	1	31	21	12	4	

Totaal 69 dieren gescoord:

2 % BcS 1

45 % BcS 2

30 % BcS 3

17 % BcS 4

6 % BcS 5

Gemiddelde BcS: 2,8

Algemene indruk hekrunderen

Totaal 253 dieren gescoord: 1 % score 1

34 % score 2

45 % score 3

17 % score 4

3 % score 5

Gemiddelde BcS: 2,9

Werkbezoek dieren Oostvaardersplassen

De dieren zien er in het algemeen goed uit. Zijn actief en alert, pensvulling is over de hele linie goed, veel herkauwende dieren gezien tijdens de ronde. Met het groeiende weer van de afgelopen periode, een veel minder beschadigde zode en de brandganzen die vertrokken zijn, zie je dat het gewas overal vlot begint te groeien en dat de dieren daar na de winterperiode van profiteren. De gemiddelde BCS is dan ook weer iets toegenomen.

Conditie edelherten

De conditie van de edelherten is goed. Geen afwijkende gangen waargenomen.

Konikpaarden.

De paarden zien er goed uit. Er is volop activiteit. Een enkel jaarling komt wat schraal over maar dat is in een kudde als deze voor deze leeftijdsgroep niet ongewoon.

De dierenarts brengt regelmatig werkbezoeken aan de Oostvaardersplassen om de conditie van de edelherten, konikpaarden en heckrunderen te beoordelen. Om de rust in de kuddes zoveel mogelijk te bewaren, is het lastig om de conditiescores van alle individuele dieren te beoordelen. Bijvoorbeeld omdat ze te ver weg of achter in een groep staan of in het riet liggen. Deze dieren worden dan niet meegenomen in de BCS-scores. De dierenarts ziet tijdens de inspectieronde dus meer dieren dan die waarvan de BCS in het verslag staan. Daarnaast maken de kuddebeheerders een aantal keer per week een controleronde langs de kuddes in de Oostvaardersplassen. Dieren die langer op een plek blijven, zich afzonderen van de kudde of afwijkend gedrag vertonen, houden ze extra in de gaten. En als het nodig is, wordt de dierenarts ingeschakeld. Conform het Managementplan voor de Oostvaardersplassen wordt het aantal heckrunderen en edelherten verlaagd. Het aantal konikpaarden is op dit moment op het juiste aantal. In het nieuwe beleidskader heeft Staatsbosbeheer de opdracht gekregen om de aantallen grote grazers te verminderen, zodat er het hele jaar rond voldoende voedsel aanwezig is voor alle grazers. In die situatie is bijvoeren in principe niet nodig, alleen in uitzonderlijke gevallen. De afspraak met Provincie Flevoland is dat er bij een gemiddelde BCS van 2 bij de runderen bijgevoerd wordt. Er wordt met een gemiddelde score gewerkt omdat de scores van individuele dieren in de kuddes nogal kunnen verschillen in verband met geslacht en leeftijd. Zie: <https://www.staatsbosbeheer.nl/uit-in-denatuur/locaties/oostvaardersplassen/grote-grazers>

Werkbezoek dieren Oostvaardersplassen

Werkbezoek OVP in het kader van de monitoring.

Datum

01 November 2023. Uitgevoerd samen met twee medewerkers van Staatsbosbeheer.

Weersomstandigheden sinds laatste bezoek

De afgelopen weken is het erg nat weer geweest met relatief hoge temperaturen.

Terreingesteldheid

Het terrein is nat maar nog redelijk begaanbaar. Er staat overal veel gras wat gezien de huidige temperaturen en huidige, lagere aantallen grazers te verwachten is. Een enkele vlucht grauwe ganzen bevindt zich in het gebied.

Conditie score runderen

Groep 1

Totaal Groep 1	1	2	3	4	5	
Koe < 3 jaar			5	7	1	
stier < 3 jaar			6	6		
Koe > 3 jaar			15	14		
Stier > 3 jaar				18	10	
			26	45	11	

Totaal 82 dieren gescoord:

32 % BcS 3

55 % BcS 4

13 % BcS 5

Gemiddelde BcS: 3,8

Werkbezoek dieren Oostvaardersplassen

Groep 2

Groep 2	1	2	3	4	5	
Koe < 3jaar			3	3		
stier < 3 jaar			2	6		
koe > 3 jaar			8	8		
Stier > 3 jaar				11	7	
			13	28	7	

Totaal 48 dieren gescoord:

27 % BcS 3

58 % BcS 4

15 % BcS 5

Gemiddelde BcS: 3,9

Groep 3.

Groep 3	1	2	3	4	5	
Koe < 3jaar			12	6		
stier < 3 jaar			11	6		
koe > 3 jaar			20	17		
Stier > 3 jaar			1	8	5	
			44	37	5	

Totaal 86 dieren gescoord:

51 % BcS 3

43 % BcS 4

6 % BcS 5

Gemiddelde BcS: 3,6

Werkbezoek dieren Oostvaardersplassen

Groep 4.

Groep 3	1	2	3	4	5	
Koe < 3jaar			5	4		
stier < 3 jaar			3	5		
koe > 3 jaar			8	10		
Stier > 3 jaar				10	5	
			16	29	5	

Totaal 50 dieren gescoord:

32 % BcS 3

58 % BcS 4

10 % BcS 5

Gemiddelde BcS: 3,8

Algemene indruk heckrunderen

Totaal 266 dieren gescoord: 37 % score 3

52 % score 4

11 % score 5

Gemiddelde BcS: 3,7

De dieren zien er in het algemeen goed uit, er is volop activiteit. De meeste groepen beginnen bij nadering direct te verplaatsen. Kalfjes kunnen goed meekomen. Bewegingen zijn vlot. De conditie is nu voldoende om de winter in te gaan. Het gras groeit nog steeds bij deze temperaturen en met deze neerslag. Het totale aantal grazers is significant afgenomen en er is zichtbaar meer gras dan

Werkbezoek dieren Oostvaardersplassen

voorgaande jaren in de herfst. De aangeplante beschutting begint langzaam vorm te krijgen. Afgelopen week is 1 dier na sectie met blauwtong (BT) gediagnostiseerd. Er is nu actief gekeken (ook afgelopen weken door de kuddebeheerders) naar achterblijvende dieren, schuimbekken, moeilijk lopende dieren (verschijnselen die op BT kunnen wijzen) en dergelijke. Dat is op dit moment niet waargenomen. De samenstelling van de diverse groepen/kuddes en de stierengroepen is meer fluïde dan andere jaren.

Conditie edelherten

Het is het einde van de bronst. De conditie van de edelherten is voldoende/goed. Geen afwijkende gangen waargenomen. Geen verschijnselen van Blauwtong gezien. De groepen zijn duidelijk kleiner dan voorheen

Konikpaarden.

De paarden zien er goed uit. De conditie is goed tot zeer royaal. Volop activiteit, nog steeds vinden rangorde gevechten plaats. Geen bijzonderheden gezien.

De dierenarts brengt regelmatig werkbezoeken aan de Oostvaardersplassen om de conditie van de edelherten, konikpaarden en hekrunderen te beoordelen. Om de rust in de kuddes zoveel mogelijk te bewaren, is het lastig om de conditiescores van alle individuele dieren te beoordelen. Bijvoorbeeld omdat ze te ver weg of achter in een groep staan of in het riet liggen. Deze dieren worden dan niet meegenomen in de BCS-scores. De dierenarts ziet tijdens de inspectieronde dus meer dieren dan die waarvan de BCS in het verslag staan. Daarnaast maken de kuddebeheerders een aantal keer per week een controleronde langs de kuddes in de Oostvaardersplassen. Dieren die langer op een plek blijven, zich afzonderen van de kudde of afwijkend gedrag vertonen, houden ze extra in de gaten. En als het nodig is, wordt de dierenarts ingeschakeld. Conform het Managementplan voor de Oostvaardersplassen vindt er populatiebeheer plaats bij de grote grazers. In het nieuwe beleidskader heeft Staatsbosbeheer de opdracht gekregen om de aantallen grote grazers te verminderen, zodat er het hele jaar rond voldoende voedsel aanwezig is voor alle grazers en er een divers landschap ontstaat. In die situatie is bijvoeren in principe niet nodig, alleen in uitzonderlijke gevallen. De afspraak met Provincie Flevoland is dat er bij een gemiddelde BCS van 2 bij de runderen bijgevoerd wordt. Er wordt met een gemiddelde score gewerkt omdat de scores van individuele dieren in de kuddes nogal kunnen verschillen in verband met geslacht en leeftijd. Zie: <https://www.staatsbosbeheer.nl/uit-in-denatuur/locaties/oostvaardersplassen/grote-grazers>

Werkbezoek dieren Oostvaardersplassen

Werkbezoek OVP in het kader van de monitoring.

Datum

04 December 2023. Uitgevoerd samen met drie medewerkers van Staatsbosbeheer.

Weersomstandigheden sinds laatste bezoek

Na één van de natste oktobermaanden ooit gemeten was ook november erg nat. De temperaturen zijn over het algemeen iets boven het gemiddelde geweest. De afgelopen nacht hadden we een van de eerste nachtvorsten van deze winter.

Terreingesteldheid

Het terrein is erg nat. In het middenstuk staat een groot deel onder water. Daar wordt nu druk gewerkt om de afwatering te verbeteren cq te versnellen. In de overige delen is op dit moment ruim voldoende voer aanwezig. Een flinke vlucht grauwe ganzen en een beperkt aantal brandganzen is ook in het gebied aanwezig.

Conditie score runderen

Groep 1

Totaal Groep 1	1	2	3	4	5	
Koe < 3 jaar			9	3		
stier < 3 jaar			7	4		
Koe > 3 jaar			18	7		
Stier > 3 jaar			5	15	6	
			39	29	6	

Totaal 74 dieren gescoord:

53 % BcS 3

39 % BcS 4

08 % BcS 5

Gemiddelde BcS: 3,6

Werkbezoek dieren Oostvaardersplassen

Groep 2

Groep 2	1	2	3	4	5	
Koe < 3jaar			4	2		
stier < 3 jaar			3	3		
koe > 3 jaar			7	4		
Stier > 3 jaar			3	15	6	
			17	24	6	

Totaal 47 dieren gescoord:

36 % BcS 3

51 % BcS 4

13 % BcS 5

Gemiddelde BcS: 3,8

Groep 3.

Groep 3	1	2	3	4	5	
Koe < 3jaar			10	4		
stier < 3 jaar		1	9	5		
koe > 3 jaar			19	11		
Stier > 3 jaar			1	6	2	
		1	39	26	2	

Totaal 68 dieren gescoord:

02 % BcS 2

57 % BcS 3

38 % BcS 4

Werkbezoek dieren Oostvaardersplassen

3 % BcS 5

Gemiddelde BcS: 3,4

Groep 4.

Groep 3	1	2	3	4	5	
Koe < 3jaar			5	3		
stier < 3 jaar			3	3		
koe > 3 jaar			11	5		
Stier > 3 jaar				7	3	
			19	18	3	

Totaal 40 dieren gescoord:

47,5 % BcS 3

45 % BcS 4

7,5 % BcS 5

Gemiddelde BcS: 3,6

Algemene indruk hekrunderen

Totaal 229 dieren gescoord: 0,5 % score 2

50 % score 3

42 % score 4

7,5 % score 5

Gemiddelde BcS: 3,6

Werkbezoek dieren Oostvaardersplassen

De dieren zien er gemiddeld goed uit, er is volop activiteit. Een deel van de dieren hebben we als gevolg van de terreingesteldheid niet dicht genoeg kunnen benaderen/niet waar kunnen nemen. Deze zijn dan ook niet meegenomen in de scores. De kuddes bevinden zich verspreid door het hele gebied. Daardoor is de afbakening tussen de verschillende kuddes minder scherp. Naast diverse losse stierengroepen lijkt het er soms op dat sommige dieren van kudde zijn verwisseld. Na het laatste bezoek is er nog 1 Blauwtong verdachte geconstateerd. Een enkel dier loopt ook nu wat minder vlot, deze wordt door de beheerders extra in de gaten gehouden. Er is 1 stier met een haematoom aan de zijkant. Het lijkt hier geen noemenswaardige hinder van te ondervinden. In het algemeen beginnen de groepen bij nadering direct te verplaatsen. Kalfjes kunnen goed meekomen. Bewegingen zijn gemiddeld soepel. Er staat volop gras. De ondergelopen delen worden nu gedraineerd en de verwachting is dat de grasmat zich daar nog grotendeels zal herstellen. Het is afwachten wat de winter (en de ganzen) gaat doen, maar met deze aantallen en de aanwezige hoeveelheid voer lijkt het uitgangspunt voor de winter gunstig.

Conditie edelherten

Bij nadering verplaatsen de edelherten zich direct. Geen afwijkende gangen gezien. De conditie lijkt goed.

Konikpaarden.

Alle leeftijdsgroepen zien er goed uit. Bij een flink aantal dieren is de conditie bijna "overmatig". Er is nog geen enkele achteruitgang van conditie waargenomen.

De dierenarts brengt regelmatig werkbezoeken aan de Oostvaardersplassen om de conditie van de edelherten, konikpaarden en hekrunderen te beoordelen. Om de rust in de kuddes zoveel mogelijk te bewaren, is het lastig om de conditiescores van alle individuele dieren te beoordelen. Bijvoorbeeld omdat ze te ver weg of achter in een groep staan of in het riet liggen. Deze dieren worden dan niet meegenomen in de BCS-scores. De dierenarts ziet tijdens de inspectieronde dus meer dieren dan die waarvan de BCS in het verslag staan. Daarnaast maken de kuddebeheerders een aantal keer per week een controleronde langs de kuddes in de Oostvaardersplassen. Dieren die langer op een plek blijven, zich afzonderen van de kudde of afwijkend gedrag vertonen, houden ze extra in de gaten. En als het nodig is, wordt de dierenarts ingeschakeld. Conform het Managementplan voor de Oostvaardersplassen vindt er populatiebeheer plaats bij de grote grazers. In het nieuwe beleidskader heeft Staatsbosbeheer de opdracht gekregen om de aantallen grote grazers te verminderen, zodat er het hele jaar rond voldoende voedsel aanwezig is voor alle grazers en er een divers landschap ontstaat. In die situatie is bijvoeren in principe niet nodig, alleen in uitzonderlijke gevallen. De afspraak met Provincie Flevoland is dat er bij een gemiddelde BCS van 2 bij de runderen bijgevoerd wordt. Er wordt met een gemiddelde score gewerkt omdat de scores van individuele dieren in de kuddes nogal kunnen verschillen in verband met geslacht en leeftijd. Zie:

<https://www.staatsbosbeheer.nl/uit-in-denatuur/locaties/oostvaardersplassen/grote-grazers>

Werkbezoek dieren Oostvaardersplassen
